

„MINDIG IS A KÖLTÉSZET MIBENLÉTE IZGATOTT...”

– Fekete Vince beszélgetése Villányi Lászlóval –

– Nemrégiben készítettem egy nagyinterjút Markó Bélával, ő mesélte, hogy a román politikában bevett szokás volt az, hogy tárgyalásaik előtt a magyar és a román politikusok egy úgynevezett bizánci beszélgetést folytattak egymással, a családról, a gyerekekről stb., körülbelül egy fél óráig így csevegtek, társalogtak és csak azután „estek egymásnak”, vágta bele a komolyabb dolgokba. Én nem akarok ilyen „egymásnak esést” Lacival, de – azt javaslom –, hogy kezdjük mi is egy ilyen „bizáncibb” jellegű beszélgetéssel ezt az estet. Tehát: hogy érzed magad Bukarestben? Mire számítottál, amikor ide jöttél? Tudom, hogy ezen kívül még egy alkalommal voltál a román fővárosban, s akkor is csak egy rövid időre. Mit vártál ettől a várostól, és mit kaptál itt?

– Átutazóban voltam egyszer Bukarestben. Az akkor még győri nemzetközi vizuális fesztivál, a Mediawave delegációjaként Pekingbe utaztunk egy kínai filmfesztivál vendégeiként, és itt szálltunk át egy másik repülőgépre. Közben volt néhány óra, s többek között Vivi Drăganallal, a kiváló operatőrrel találkoztunk, beszélgettünk. A városból akkor keveset éreztem. Most viszont vagy negyven kilométert gyalogoltunk már, mióta itt időzöm. Sokkal izgalmasabb, rokonszenvesebb Bukarest, ez a fajta nyüzsgés, a sokféle arc, a sokféle történés, mint amilyen kép uralkodik róla Magyarországon. Szerencsénkre remek Vergiliusunk van, Fazekas Márta megmutatja a titkos helyeket – legyen az bizáncias kávéház, vagy egykori karavánszeráj –, különben biztos, hogy elveszettnek érezném magamat, érzékelve a hatalmas méreteket.

– És már megkóstoltad, illetve nem csak megkóstoltad, hanem ettél is a román ételek közül mititejt, pasztrámát. Én javasoltam, hogy kóstold meg a pacallevest is... Ittléted alatt hátha még ez is belefér... Az Erdély-élményed, Bukaresthez viszonyítva, azért jóval színesebb.

– Erdélyben, a Székelyföldön többször jártam, irodalmi úton is, legutóbb pedig a fiaimmal. Természetesen bejártunk városokat, ismert helyeket, rengeteg szépséget láttam, de számomra a baráti kapcsolatok ennél is fontosabbak. Az irodalmi rokonszenvek személyes barátsággá alakulhattak, s ezek hál’ Isten máig megmaradtak.

– A főszerkesztőm, mielőtt eljöttem volna, külön rámpecsételte, hogy kérdezzek meg arról is, hogy a Székelyföldet milyennek láttad, és a székely embert azon belül. Úgyhogy én ezt most teljesítettem is.

– Azért mosolygunk, mert nem is tudom hány székely vicc hangzott el itt a különböző alkalmakkor. A közismert, romantikus székely kép egy kicsit ironikus lett ezekben a viccekben, vagy egyáltalán a beszélgetésekkor. Legelőször akkor jártam a Székelyföldön, amikor elhozott szülőföldjére, Nagybaconba Bardocz Barna ötvösművész. Sajnos már nem él, az egyik legjelentősebb ötvösművész volt, rengeteg gyönyörű munkát készített, és a sors Győrbe vetette,

úgy lettünk barátok. Ő volt az első talpig székely, akit megismerhettem. Róla el tudom mondani, hogy keményen dolgozó, szigorú, adakozó kedvű, meglehetősen büszke, rátarti, s humorban nem szűkölködő ember volt.

– *Valamikor tizenvalahány évvel ezelőtt volt egy interjúsorozatom a Helikonban, és az akkori interjúalanyaimtól elsőként azt kérdeztem, ami egyébként elhangzott A Mester és Margaritában is, hogy: Ki vagy te tulajdonképpen? Nagyon érdekes válaszokat kapta az akkori fiatal, ma már jócskán középkorú írótól. Ha nem haragszol meg, Neked is felteszem ezt a kérdést: Ki vagy te, Villányi László?*

– Néha úgy érzem, már tízévesen mindent tudtam a világról, ugyanúgy gondolkodtam a dolgokról, mint most, már akkor kialakult az ízlésem. Ehhez képest, megélve hat évtizedet, olykor tele vagyok kétellyel. Annyiféle utat bejártam, és minél többet írtam – mert az írás is egyfajta folyamatos rákérdezés az énre meg a világra –, minél több emberrel találkoztam, rengeteg jó művel – ha mindent számba veszek, valamennyi évtizedem más-más szempontból, de gazdag volt –, még sincs bizonyosság. Azért is ír az ember, hogy rájöjjön valami olyasmire, ami addig rejtett volt. Például az egyik kötetem *az ismeretlen költőnk versei* alcímet viseli, és ott nem történt igazából más, mint hogy felfedeztem, működtettem a feminin énemet. Korábban is tudtam, hogy létezik, de rájöttem, ezt nem kell elfojtani, hanem hagyni kell, hogy érvényre jusson, kiteljesedjen a költészetben, s a férfiasság emiatt cseppet sem sérül. Vannak a személyiségnek olyan részei, melyekkel jó szembenézni, és elfogadni, hogy él, létezik. Az ember, ahogy élete végéig formálja a személyiségét – tudatosan is, meg tudat alatt is –, úgy kap bizonyosságokat is, meg kételyeket is. Úgy hozta az élet, hogy jó néhányszor újrakezdttem, tehát valami törés történt az életemben. Mindezt felfoghattam volna tragédiaként is, lehetett volna szenvedni vagy sajnálkozni. Meggyőződésem, hogy az ilyen élethelyzetek az ember javára válhatnak, mert kihozza belőle a rejtett energiákat, rákényszerül arra, hogy újra összeszedje magát, megújuljon, újjászülessen. Nyilván nem kell keresni az ilyen traumákat, de tragikusan sem szabad megélni, inkább annak az esélye fontos, hogy ebben a küzdelemben az ember megerősödhet.

– *Mindegyik újrakezdés ilyen tragikus újrakezdés volt?*

– Ez így túl durván hangzik, de mindenesetre olyan kudarcok voltak, melyekbe bele is lehet rokkanni, ha valaki hajlamos az önsajnálatra vagy az önkínzásra, s esetleg belebetegszik, elindul valami negatív úton. Munkát is többször váltottam radikálisan, de az inkább szellemi izgalommal járt.

– *Nem számoltam meg, hogy pontosan hány ismeretlen költő szerepel a valaki majd című kötetedben...*

– Hatvankilenc.

– *A 69-es számnak van valamilyen jelentősége?*

– Az egyik legszebb, legharmonikusabb szám. Az erotikus mögöttesével együtt.

– *Tehát van jelentősége. És a számmisztikának is?*

– Nem, az különösképpen nem érdekel.

– *És mind a 69 esetben ezt a feminin jegyet, amit felfedeztél magadban, azt keresed, arra kérdezel rá?*

– Igen, s végül is női hangon, hangokon szólaltam meg, női szemszögből próbáltam kinagyítani bizonyos helyzeteket. Sok irónia, humor is van a férfi felé, milyen naiv, szánalmas, és ügyetlen tud lenni egy férfi, mondjuk egy kezdődő kapcsolatban vagy különböző érzelmi szituációkban. És ezt vajon egy nő hogyan látja. Úgyhogy ez abszolút női kötet. Ha vannak nők, akik úgy érzik, hogy sok mindent helyettük írtam meg, akkor nagyon örülök. Számos ilyen visszajelzést kaptam.

– *Szerepversek ezek tulajdonképpen. Így is felfoghatók?*

– Nem szeretem ezt a kifejezést, mert az ember nem szerepbe bújik, nem valamiféle maszkot vesz föl – mert az nem több pusztán játéknál –, hanem inkább arról van szó, hogy egy-egy teremtett költőnő által még inkább önmagam lehettem. Költőnként merészebb voltam, le tudtam írni olyat is, amit a férfiszemérem addig nem engedett. És ez nem szerep, ez sokkal mélyebb, mint egy szerep.

– *Érdekes, amit mondasz. Egyébként mostanában olvastam egy interjúkötetet, a Magvetőnél jelent meg, nem tudom, hogy olvastad-e vagy hallottál-e róla, Scherter Judit Nádas Pétertől Grecco Krisztiánig kilenc magyarországi férfíróval pontosan erről a nőiségről vagy a nőiség megéléséről beszélt. Hogy egy író mit tudhat a nőkről, ha férfi? Válaszában valami hasonlót mondott Nádas Péter is, mint amit most te mondasz.*

– Fontos kezdet volt, amikor megismerkedtem azzal a ténnyel, hogy az ókori kínai költészetben a férfiak szívesen írtak női verseket, tehát nem szégyellték a feminin énjüket, ez akkor természetes volt. Nem kevés hozadéka van, ha az ember nem csinál úgy, mintha ez nem létezne, hanem inkább tudatosan figyel rá.

– *Bátorság kellett. Nem? Az is kellett!*

– Lehet, de én ezt nem érzem különösképpen bátorságnak. Én nőként inkább lubickoltam az életben...

– *Sikerült visszatérni?*

– Úgy tűnik, igen.

– *Viccesen meg akartam kérdezni azt is: akkor meg fogod-e írni az ismeretlen férfiköltők verseit is?*

– Nem, bizonyosan nem, mert az erőltetett lenne. Vannak költői ötletek, amik, mondjuk, hatvankilenc vers erejéig érvényesek. Nem véletlenül álltam meg a hatvankilencnél, mert ha ott létezik az ember agyában egy forma, akkor abban az időszakban minden abba a négy sorba ömlik. És én nagyon félek attól, hogy nehogy bármit is rutinból írjak, nehogy rutinból szülessen egy vers. A költői rutin írathatott volna még velem tíz-tizenöt ismeretlen költőnőt is, és azok sem lettek volna rosszak, csak minden bizonnyal elveszett volna a frissesség. Rettentően fontosnak tartom azt, hogy ha teremtődik egy forma, és abban én felettébb jól érzem magam, teremteni tudok egy világot, akkor időben, kegyetlenül hagyjam abba, míg az eleven, természetes.

– *Kivel tartod költőként rokonnak magad a magyar irodalomban meg világirodalomban? A te költészetedet, ezt a típusú depoetizált versnyelvet kiknek a költészetével tartod leginkább rokoníthatónak? Annyira egyszerű nyelv a tied, hogy szinte prózának is, erősen lírizált prózának is elmenne. Nem a költőnős anyagokra gondolok, hanem inkább az Ámulat című kötet verseire és a Mondja édesanyám darabjaira.*

– Egyrészt az életszemlélet meg számtalan ok miatt Kosztolányi, akivel úgy érzem, hogy egyfajta testvéri viszonyom van. Ha viszont a formát nézzük, az olyan verset, ahol nem metaforák működtetik a verset, tehát a hagyományos lírizálás kerülendő, akkor Vas István az, aki ebben példát mutatott, hogy lehet hagyományos költői elemek nélkül is költészetet teremteni. Bizonyos időközönként újraolvasom Kavafisz verseit. Néhány kínai költőhöz is rendre visszatérek. Egyébként meg rengeteg mindenkire mondhatnám azt, hogy szeretem a költészetét, úgyhogy talán nem is kezdek itt névsorolvasásba.

– *Egyet én mondok neked, és kíváncsi vagyok, hogy arra mit mondasz. Például Oravecz Imre. Mondták-e ezt neked, vagy gondoltál-e te rá?*

– A *Halászóember* című könyvét nagy élvezettel olvastam. Közel áll hozzám mindenképpen. Meg hát szerintem az *Ondrok gödre* az egyik legjobb regény, amit az utóbbi évtizedekben írtak.

– *Az Ondrok gödrét én is nagyon-nagyon szerettem. A halálnak a leírását olyan szépen, olyan jól, olyan plasztikusan, mint ott, amikor a nagypapa meghal – hogyha visszaemlékszel, ahogy azt ott pár oldalon át leírja –, én még ilyennel nem találkoztam. A hátam most is borsószik tőle..*

– Igen, meg hát az egyik legnagyobb magyar parasztregény.

– *Szinte a Halászóemberre is ezt lehetne mondani... Itt van például az egyik szép, szerelmes versed. Nekem egyből beugrott, amikor ezt olvastam, Oravecznek az Oska című költeménye. Ő azt írja, hogy Íme, hát megleltem – ugye József Attila-allúzió –, nem hazámat, hanem a nőt, akiért nem szűnök meg égni. És akkor leírja azt a barátnőt, társat... Valamiért ezt a verset hozta be nekem a te költeményed. (Ámulat című kötet, 60. oldal) Jó, persze, lehet, véletlenül. A legelső verseidet mikor írtad?*

– Tizenhét-tizennyolc évesen, az első szerelmemnek. A költői pályán a szerelem indított el és a szerelem tartott meg.

– *Az egyik versedet azzal fejezed be, hogy: „semmi sem ér föl mindahhoz, amit ő kapott a nőktől.” Ezt a mondatot rád is igaznak gondolom. Az ismeretlen költőnőkről már szó volt, de az Ámulatban is nagyon-nagyon erős ez a női szempont, és a harmadik kötetben, a Mondja édesanyámban is szintén egy nőről van szó, csak hogy ez nem a kedves...*

– ...hanem amit egy édesanyától kaphat az ember. Számomra a nő a teremtés csodája. Az a fajta létezés, amit csak nőnél tapasztalhat meg az ember, engem mindig elbűvölt. A nő olyan ősi bölcsességgel, érzékenységgel tud létezni a világban, amire a férfi képtelen. A nőiség számomra mindig csoda volt és csoda is marad.

– *Emellett, a nő és a szerelem kiemelt szerepe mellett, azt gondolom, hogy az utolsó három könyvednek az alappillérei: az élet, a szerelem, a halál és költészet. Hogyha ezt a négy szót fontossági sorrendbe kellene rendezni – most játszunk el ezzel –, akkor milyen lenne ez a sorrend. Melyiket helyeznéd legelől, melyiket utána? Élet, halál, szerelem, költészet?*

– Csak egyet emelek ki, a költészetet, mert mindig is a költészet mibenléte izgatott, természetrajza, világban rejtezése, megnyilvánulásának ámulatos gazdagsága. Később persze az, hogy a megélt költészetet miként tudom újjáteremteni a versben. Gyerekkoromtól fogva a világból, az életből az lett fontos, ami költészet, a kivételes nőkben ebből nem kevés van, ezért is olyan varázslatosak számomra. A költészetet nagyon tág fogalomként használom, azok a filmek, zenék, festmények, grafikák, fotók fogtak meg, azokat szerettem, amelyekben a költészetet fel tudtam fedezni. A mindennapi létezésben is: ha az ember kibiciklizik Győrből, végighajt a Rába parton, akkor bizonyosan találkozik a költészetrel. Lehet akár egy kavics, ami úgy csiszolódott, olyan erezzel, olyan formával, ami maga a költészet. Egy egész kavicsgyűjteményem van, aminek legtöbb darabját biciklizés közben találtam, vagyis tekertem a biciklit a magam tempójában, s egyszer csak lefékeztem, mert valami felragyogott. Fogtam, hazavittem, lemostam. Aztán a sok kavicsból kiválasztódtak a legszebbek, melyeket úgy őrzök otthon, mint becses szobrokat. Ha utcán jár az ember, vagy vonaton ül, bármelyik pillanatban utolérheti a költészetet, valaki tekintetében vagy egy mondatban, mondattöredékben. Számomra emiatt izgalmas a létezés, hogy mindez bárhol, bármikor megtörténhet. Még alvás közben is, az álomban, minden éjszaka esély arra, hogy költészetet álmodjon az ember. Folyton várok, állandóan készen állok arra, hogy megéljem a költészetet.

– *Ezért lettél költő?*

– Bizonyosan. A nyelv varázslata pedig megengedi, hogy az ember úgy rakja össze a szavakat, olyan rendet teremtsen közöttük, hogy azok egy másfajta minőségben létezzenek, mint a köznapi beszédben. Mert hát egészen más logikaként működik a versnyelv, mint a beszédnyelv. Ráadásul magában a nyelvben is tengernyi költészet rejtőzik. Ajándék, hogy magyarnak születtem, ez lett az anyanyelvem, ezen a nyelven teremthetek költészetet, illetve a mindennapokban megélt költészet újraszülethet a versekben a nyelv által, s aztán ezt mások olvashatják, és bennük újraterelemződhet. Az olvasó is költővé válik, a vershez hozzárakja a maga emlékeit, álmait, gondolatait, és akkor az már sokkal tágabb lesz. A költészetben van a legtöbb szabadság.

– *És hogyha nem költő lettél volna, akkor mi lettél volna?*

– Talán festő, mert a képzőművészet is nagyon közel áll hozzám. A szándék nyilván ugyanaz lenne, csak más anyaggal bibelődnék. De egészen más a festő-létezés, mert a festő akkor is odaáll a festővászon elé, ha nincs koncentrált állapotban, megpróbálja előhívja azt az állapotot a munka által. Rákényszeríti magát, hogy keményen dolgozzon, keresse a színeket, újrafessen egy részletet.

– *És mondjuk, ha se költő, se festő, se filmrendező, semmilyen művész nem lettél, lehattél volna, akkor mi szerettél volna lenni?*

– Erdésznek, ornitológusnak is el tudnám képzelni magamat. Nemrég egyszerre érkeztem a szeméttárolóhoz egy guberálóval, messziről nem lehetett volna megkülönböztetni bennünket, hogy én vagyok-e hajléktalan, vagy ő, melyikünk mit keres ott. Odaszólt hozzám: „Mára már megvagyunk”, vagyis olyasmit talált, ami segítette túlélni azt a napot. Valójában én is guberálni indulok reggelente, minden áldott nap, hogy útközben fellelhessek valami kis szépséget, vagy legalább is a szépség töredékét, ami azon a napon segít élni.

– *Tulajdonképpen most is azt csinálod, csak nem ezzel a szóval nevezzük. Nem a szemétkben, hanem a nyelvben...*

– Egyáltalán a mindennapokban. Ismerünk olyan kiváló költőt, aki a legszebb pillanatokban fel tudja fedezni a rútat, és ebből csinált költészetet. Én meg a legnyomorúságosabb helyzetben is azt keresem, arra figyelek, ami szép. Beszélgetek egy nővel, akivel akkor találkoztam először, érzékelem szemében a gyötrelmet, hogy iszonyú kemény helyzeteket élhetett meg, szinte látom szemében a könnyeket, s akkor észreveszem hosszú barna hajában az ősz hajszálat, megszeretem azt az ősz hajszálat, s egyszer csak mindez szépséggé áll össze.

– *Prózával nem próbálkoztál?*

– Nem, az olyan életmódot kíván, ami tőlem idegen. Nádas Péter elbeszéli egy interjúban, hogy ő fölkel reggel, megiszik egy kávét, nem reggelizik sokat, hogy a gyomrát ne terhelje, az agya működőképes maradjon, s írja az oldalakat, egy jelenetet több évig gyúr, formál. Mindez számomra elképzelhetetlen. Ugyanakkor meg izgat, hogyan tudok történetet mesélni versben. Úgy, hogy három sorban ott legyen egy regény, tehát olyan legyen az a három sor, hogy aki azt olvassa, abban lejátszódjék az a történet, ami töredékes, de ő végiggondolhat ebből egy regényt.

– *Azt hiszem, Pilinszky mondta, hogy egy jó szonett legalább annyit ér, mint a Háború és béke, s az 14 sor csak. Csak az a fontos, hogy íveljen.*

– Tolsztoj írja a naplójában, hogy nem fér a fejébe, hol a határ a vers és próza között, vagyis izgatta ez a kérdés. Neki regény kellett a költészethez, mert a *Háború és béke* végül is az.

– *Az egyik prózaíró kollégám úgy határozta meg a különbséget – csak a prózáról szólok –: a*

próza annyiban különbözik a verstől, hogy a prózát lap szélétől lap széléig írjuk, és hogy oda fenék kell – mint amit te mondtál, hogy tényleg reggel le kell ülni, s napi penzum van. Móricz Zsigmond naplóit olvasom, és nála is úgy volt, hogy mire a családja felkelt, 7-8 órakor, ő már addigra egy elbeszélést, novellát elkészített, és még délig, ha úgy adódott, írt egyebet is. Eddig főleg a versekről beszélgettünk... Megkérdezem tőled – másoktól is meg szoktam –, hogy szerinted milyen a jó vers?

– Mindenképpen olyan, amire az ember rácsodálkozik, hogy ilyet még nem olvasott. Amiről beszél, az lehet milliószor megírt téma, de a versben valamiképpen olyan viszonyrendszerben vannak a szavak, ahogy addig még nem. És mindezen, a szellemi élményen túl azt érzem, hogy a vers ereje engem valamiképpen segít, kiemel a hétköznapiaságból, a köznapi időből, s nem véletlenül került a kezembe. Az ember versolvasáskor soha nem szakmai dolgokat lát, ezért elhibázott az irodalomtanítás, mert nem az élet felől közelít, nem arra tanítja meg a gyerekeket, hogy mi mindent lehet felfedezni, szeretni egy versben, amihez neki, az ő életének köze van, hanem az irodalomtörténetet sulykolják, az elméletet, pedig nem a metafora definíciója a lényeg, sokkal inkább az, amit általa a költő az életből ki tud emelni, érzékletessé tud tenni. Milyen termékeny játék lenne, ha a diákokkal kicseréltetnénk pontos jelzőket, s megmutatnánk, emiatt hogyan billen meg, miként megy tönkre a vers. És hát persze iszonyú fontos a kompozíció, akkor is, ha látszólag lazának tűnik a vers, a forma szigorúságot követel, minden szónak a helyén kell lennie.

– *Az utóbbi időben olvastál ilyen jó verset?*

– Olvastam. Legutóbb egy zentai, Vajdaságból elszármazott költő, Szegedi Szabó Béla verseit, legújabb, remek kötetében.

– *Nem tudom, szereted-e te az ilyen kérdéseket, én mégis felteszem – másnak is fel szoktam tenni –, de ha nem akarsz, nem válaszolsz rá. Szerinted ki a legnagyobb élő kortárs költő? Jó, tudom, hogy vannak csillagok...*

– Vannak, van néhány legnagyobb, tehát én a legekkel nem dobálóznék, mert egyik nap esetleg az egyik, másik nap a másik, amikor éppen őt olvasom, az ő világát élem, csodálom. Szerencsésebb, ha nem is kezdem felsorolni őket.

– *Tudom, hogy a vers bármikor jöhet, és nem lehet erőltetni. Te például hogyan írsz verset?*

– Ez eléggé változó. Nincsen valamiféle megszokott napszak vagy évszak, télen sem vagyok termékenyebb, mint nyáron. Sok vers akkor indult el bennem, amikor reggel borotválkoztam. Ilyenkor valahogy az ember agya, az a bizonyos jobb agyfélteke erősebben működik. Rohannom kell hát papírért meg ceruzáért, nehogy a borotválkozás végére elfelejtsek valamit. Aztán később leülök, és abból, amit gyorsan lefirkáltam, már meg tudom írni a verset. De előfordult az is, hogy biciklizés közben írtam verset, tehát mire megfordultam és hazatekertem, addigra készen volt a vers. Született vers utazás közben is, buszon, vonaton. Szeretek könyvet olvasni vonaton, mert

mire az ember Gyórtól Pestig elér, addig egy vékonyka verseskönyv kiolvasható, úgy is, hogy az ember megáll és visszalapoz, tünődik.

– *És álomban? Volt-e olyan, hogy álomban írtál, és olyan jónak tűnt, hogy azt mondtad, hogy majd amikor felébredek, leírom, vagy félálomban kerested elő a papírt és írtad le azt a pár sort, vagy gondoltad, reggel felírod, és reggel nem jutott eszedbe?*

– Nem, de jó néhányszor építettem be álmokat versekbe. Nincs papír és ceruza az ágyam mellett. Bizonyos álmokat hurcolok magamban, akár hetekig, hónapokig, és az arra alkalmasak beépülhetnek egy-egy versbe. Izgalmasak a nappali álmok is, amiket ébren álmodom. Séta vagy biciklizés közben beugrik valamiféle városkép, egy ismeretlen városé, nem tudni honnan, lehet, hogy nem is létezik ilyen a város. Számtalanszor előfordul, hogy teljesen hétköznapi helyzetben létezem, s egyszer csak felötlik, amikor kicsi gyerekként álltam Beregszász egy utcácskájában – ekkor négyéves lehettem –, és arra jött egy kislány, csak álltam és csodáltam, tökéletesen megélve a szerelmet.

– *Engem mindig foglalkoztatott, és most is nagyon foglalkoztat, hogy például hogyan tehető az élet költészetté? Hogyan lehetséges a költészet ma? Mondok konkrét példát is neked, hogy lássad, hogy pontosan mire gondolok. Nemrégiben, a Székely Könyvtár sorozatban szerkesztettem Király László verseskötetét, és ott van egy vers, aminek Cédula címe, és az egész nem több, nem más, mint 1966-ból egy feljelentés, egy akkori besúgónak a feljelentése az akkori fiatal Király László, Farkas Árpád és Czegő Zoltán egyik bulizásáról... Tulajdonképpen nem is bulizás volt az, hanem megittak egy üveg zöld Curacao likőrt, és egy kicsit hangoskodtak. Mivel másnap május 1-je volt, egy kicsit kikiabáltak az ablakon, éltették az internacionálét; és ez a feljelentő, ahogy ma mondják, rontott nyelven, tehát úgy, hogy román szavakat is belekever a jelentésébe, leírja az „eseményt”. Semmi más nincs ebben a szövegben, csak maga a feljelentés – és ez mégis vers. Mitől lesz az, mitől emelkedik meg? Például az oral historyban és nálad, a Mondja édesanyámban is a költő figyelmétől, attól, hogy egyáltalán ráirányul a költői figyelem, attól emelkedik meg, vagy mitől, szerinted?*

– Egyrészt bizonyosan kell a költői figyelem. Ez teszi lehetővé, hogy valaki olyasmit észrevegyen, meglássa benne a költészetet, ami mellett mások elmennek, érdektelen számukra. A költő viszont kiemeli a köznapiságból, kinagyítja. És kell a nyelvi erő. Lehet bármilyen vers, tünjék a legegyszerűbbnek, lehet csupán egy sor, de abban olyan nyelvi erőnek kell lenni, ami által megemelődik a köznapi nyelv szintjétől. Ugyanakkor meg az is jellemző a vers szabadságára, hogy nem lehet definiálni, nem tudjuk elmondani a jó vers kritériumait. Mindig jön valaki, felrúgja a bevett szabályokat, és mégis megállapítjuk, hogy igen, ez is költészet.

– *Igen. Le lehet írni egy vonaljegynek a hátuljáról azt, ami ott szerepel, és akár az is, olyan környezetbe kerülve, költészet is lehet, akár. Két rövid kérdés még: milyen az Istennel való viszonyod (egy verssorodat idézem): „Istennek tetszően élni”. Ilyen?*

– Igen. Lehet, hogy ez eretnekségnek hangzik, de nem vagyok jó katolikus, bár több sivatagi

szerzetes, misztikus szerző közel áll hozzám, egész életemben a legkevésbé a templomban éreztem Isten jelenlétét. Legintenzívebben azokban az időkben, amikor szerelemben élhettem. Olykor biciklizés közben, amikor felröppen előttem egy szürkegém, átvillan az úton egy gyík. Vagy amikor sétálok, s a vállamra száll és elkísér egy katicabogár. Ha befelé figyelek.

– *És akkor a legutolsó és a legnehezebb kérdés: számodra mi a boldogság?*

– Azt hiszem, semmiképpen sem lehet folyamatos, állandó állapot. Az a ritka idő tele van költészettel, szépséggel, derűvel, örömmel. Az ember csak töredékesen élheti meg, s azokat a pillanatok, perceket, órákat, napokat, hónapokat, amikor megadatik, nagyon becsülni kell, utóbb pedig féltőn őrizni.

– *Amit elmondnál a költészet kapcsán, a mindennapokban felfedezhető költészet kapcsán, ez is az lehet akár?*

– Hasonlít, meglehetősen. De költészetet felfedezni és írni egyszerűbb. A boldogsághoz két ember kell.

Bukarest, 2013. május

Székelyföld, 2014/6